

УДК 343.2:341.4(477)

Драгоненко Анна Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та криминології
Донецький державний університет внутрішніх справ*

Dragonenko Anna

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Criminal Law and Criminology
Donetsk State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0001-8353-2341*

Федорчак Ірина Валентинівна

*старший викладач кафедри кримінального права та криминології
Донецький державний університет внутрішніх справ*

Fedorchak Iryna

*Senior Lecturer of the Department of Criminal Law and Criminology
Donetsk State University of Internal Affairs*

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-11-11630

ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РИМСЬКОГО СТАТУТУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НА ОСНОВІ ПРАКТИЧНОГО ПРИКЛАДУ

CHANGES TO THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE ROME STATUTE: A THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS BASED ON A PRACTICAL EXAMPLE

Анотація. Вступ. Сучасні виклики міжнародній безпеці та порушення міжнародного гуманітарного права в умовах повномасштабної російсько-української війни зумовили необхідність глибокого реформування кримінального законодавства України. Особливої актуальності набуває імплементація Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) – міжнародного договору, який визначає основні категорії міжнародних злочинів: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії. Україна підписала Римський статут у 2000 році, проте його норми довго не були повністю інтегровані в законодавство, що створювало правовий вакуум у кваліфікації злочинів, скоєних у ході збройного конфлікту. Після 2014 року, а особливо після 2022 року, необхідність дати адекватно-правову оцінку діям Російської Федерації стала ключовим чинником для реформування ККУ.

Мета. Метою дослідження є теоретичне та практичне обґрунтування змін до ККУ, що здійснюються в межах імплементації Римського статуту, аналіз їх змісту, наслідків та можливостей застосування, а також демонстрація практичного значення нових норм на прикладі незаконної депортації українських дітей РФ.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження виступають: Римський статут МКС, чинний ККУ та законопроекти щодо його змін, практика міжнародних трибуналів, документи ООН і ОБСЄ, аналітика правозахисних організацій. Застосовано методи: структурно-функціонального аналізу, систематизації, порівняльно-правовий метод, логічне узагальнення.

Результати. У науковій статті визначено ключові напрямки оновлення ККУ відповідно до міжнародних стандартів, розкрито зміст нових та модернізованих статей, проаналізовано їх відповідність вимогам Римського статуту, а також продемонстровано практичний потенціал цих норм на прикладі масової депортації українських дітей як воєнного злочину та злочину проти людяності.

Перспективи. Подальші дослідження повинні охоплювати комплексну оцінку механізмів співпраці з МКС, адаптацію процесуальних норм КК України до міжнародних стандартів та деталізацію ознак злочинів, які вимагають доказування за моделлю МКС.

Ключові слова: імплементація, Римський статут, міжнародні злочини, ККУ, МКС, злочин агресії, воєнні злочини, депортація населення, злочини проти людяності.

Summary. Introduction. Modern challenges to international security and violations of international humanitarian law in the context of the full-scale Russian–Ukrainian war have necessitated profound reforms of Ukraine's criminal legislation. The implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC) – an international treaty that defines the main categories of international crimes such as genocide, crimes against humanity, war crimes, and the crime of aggression – has become particularly relevant. Ukraine signed the Rome Statute in 2000; however, its provisions were not fully integrated into national legislation for many years, creating a legal vacuum in the qualification of crimes committed during armed conflict. After 2014, and especially after 2022, the need to provide an adequate legal assessment of the actions of the Russian Federation became a decisive factor in reforming the Criminal Code of Ukraine (CCU).

Purpose. The purpose of this study is to provide a theoretical and practical justification for the amendments to the CCU made within the framework of implementing the Rome Statute, to analyze their content, implications, and potential applications, as well as to demonstrate the practical significance of the new norms using the example of the unlawful deportation of Ukrainian children by the Russian Federation.

Materials and methods. The materials of the study include: the Rome Statute of the ICC, the current CCU and draft laws amending it, the practice of international tribunals, UN and OSCE documents, and analytical reports of human rights organizations.

Results. The scientific article identifies key directions for updating the CCU in accordance with international standards, reveals the content of new and revised articles, analyzes their compliance with the requirements of the Rome Statute, and demonstrates the practical potential of these norms using the example of the mass deportation of Ukrainian children as a war crime and a crime against humanity.

Discussion. Further research should include a comprehensive assessment of mechanisms for cooperation with the ICC, adaptation of the procedural norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine to international standards, and clarification of the elements of crimes requiring proof under the ICC model.

Key words: implementation, Rome Statute, international crimes, CCU, ICC, crime of aggression, war crimes, deportation of population, crimes against humanity.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 році стало каталізатором фундаментальних змін в українському кримінальному законодавстві. З перших тижнів війни державні інституції, правозахисні організації, міжнародні партнери та юристи зіткнулися з проблемою адекватної кваліфікації дій агресора, які включали масові порушення міжнародного гуманітарного права. Наявні норми Кримінального кодексу України, зокрема ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни» та ст. 442 «Геноцид», виявилися недостатніми для повного охоплення складів злочинів, що виникли внаслідок агресії.

У зв'язку з цим імплементація Римського статуту МКС стала не просто міжнародним зобов'язанням, а об'єктивною необхідністю для забезпечення справедливості, проведення розслідувань і притягнення винних до відповідальності — як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду в національне законодавство України останніми роками стала одним із найбільш опрацьованих напрямів у вітчизняній науці кримінального права та міжнародного публічного права. У дослідженнях Н. Ахтирської увага зосереджується на етапах нормативного врегулювання

співробітництва України з МКС, зокрема у частині розслідування воєнних злочинів, геноциду та злочинів проти людяності за умов відсутності ратифікації Римського статуту протягом тривалого часу. Дослідниця підкреслює, що процес європейської інтеграції України об'єктивно вимагає уніфікації національних кримінально-правових підходів із міжнародними стандартами безпеки та прав людини [1].

Окремий блок праць присвячений імплементації положень Римського статуту безпосередньо до Кримінального кодексу України. В. Киричко аналізує результати доповнення КК України нормами про злочини проти людяності (зокрема введення статті 442¹) та адаптації переліку воєнних злочинів до каталогу, передбаченого статтею 8 Римського статуту. Учений підкреслює, що ухвалені у 2024 році зміни є важливим кроком до системного закріплення міжнародних злочинів у ККУ, але водночас вказує на низку прогалин і техніко-юридичних проблем, пов'язаних із формулюванням окремих диспозицій та санкцій [2].

У роботах, присвячених теорії злочинів проти людяності, наголошується, що відсутність протягом тривалого часу спеціальної норми в КК України унеможлиблювала повне відображення правової природи цієї категорії злочинів у національній системі права. Так, С. Репецький, аналізуючи зміст статті

7 Римського статуту, докладно розкриває перелік діянь, що становлять «напад на цивільне населення», включно з депортацією або насильницьким переміщенням населення, ув'язненням, катуваннями, переслідуванням тощо, та обґрунтовує необхідність їх чіткого транспонування у національне законодавство [3].

Значний масив публікацій стосується аналізу законопроекту № 2689 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права», а також подальших законодавчих ініціатив (зокрема законопроекту № 11538). У працях науковців та експертів, а також у правозахисних оглядах підкреслюється, що проект № 2689 інкорпорує розширений каталог воєнних злочинів, передбачає запровадження статті про злочини проти людяності та модернізацію загальної частини КК (зміни до статей 44, 49, 68, 69, 74, 80 ККУ) з метою виконання міжнародно-правового зобов'язання України щодо неприпустимості безкарності за найтяжчі міжнародні злочини [4].

Окремий напрям наукових досліджень зосереджується на проблемах юрисдикції, співвідношення національної та міжнародної кримінальної відповідальності, а також на варіантах подальшої імплементації Римського статуту після його ратифікації. У працях, присвячених обмеженням юрисдикції МКС і шляхам їх подолання, аналізуються моделі поєднання юрисдикції МКС та національних судів, питання пріоритету розгляду справ та ризику для вже розпочатих кримінальних проваджень в Україні [4].

В англomовних дослідженнях увага акцентується на соціально-правових наслідках ратифікації Римського статуту для України, зокрема на впливі статті 124 Статуту та можливих застереженнях, а також на практичних аспектах приведення ККУ у відповідність до міжнародних стандартів. Наголошується, що імплементаційний закон має поєднувати вимоги Римського статуту з реаліями функціонування української системи правосуддя під час збройного конфлікту [5].

Попри значну кількість робіт, присвячених загальним питанням імплементації Римського статуту, відносно недостатньо дослідженим залишається напрям, пов'язаний з аналізом конкретних практичних кейсів крізь призму нових норм ККУ. Зокрема, проблематика кваліфікації масової депортації українських дітей як воєнного злочину, злочину проти людяності та, потенційно, форми геноциду лише частково порушується у фахових дискусіях. Це зумовлює потребу у подальших теоретико-правових дослідженнях, які поєднували б аналіз змісту реформованих норм ККУ з їх практичним застосуванням у конкретних кримінальних провадженнях, що й визначає наукову нішу даного дослідження.

Метою статті є теоретичне та практичне обґрунтування змін до ККУ, що здійснюються в межах

імплементації Римського статуту, аналіз їх змісту, наслідків та можливостей застосування, а також демонстрація практичного значення нових норм на прикладі незаконної депортації українських дітей РФ.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження виступають: Римський статут МКС, чинний ККУ та законопроекти щодо його змін, практика міжнародних трибуналів, документи ООН і ОБСЄ, аналітика правозахисних організацій. Застосовано методи: структурно-функціонального аналізу, систематизації, порівняльно-правовий метод, логічне узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) Україною 21 серпня 2024 року Закон України № 3909-IX «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» (далі також — «Закон № 3909-IX») стало знаковою подією в процесі гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері кримінальної юстиції. Цей крок відображає прагнення України забезпечити відповідність своєї правової системи нормам міжнародного права, зокрема в частині протидії найтяжчим злочинам, що становлять загрозу для міжнародного миру та безпеки. У контексті ратифікації Римського статуту до КК України було внесено низку змін, спрямованих на імплементацію положень цього міжнародного договору. Ці зміни стосуються як введення нових складів злочинів, так і уточнення існуючих норм, що регулюють відповідальність за міжнародні злочини. Вони мають на меті не лише забезпечити виконання міжнародних зобов'язань України, але й створити ефективний правовий механізм для розслідування та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії. У цьому контексті аналіз змін до КК України дозволяє оцінити їхній вплив на національну правову систему, а також визначити перспективи подальшого вдосконалення законодавства [6].

Римський статут, ухвалений у 1998 році, встановлює юрисдикцію МКС над чотирма категоріями злочинів: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії. Ці злочини визначено у статтях 5–8 Статуту, які містять детальні описи складів злочинів та їхніх елементів. Для України, яка з 2014 року перебуває в умовах збройного конфлікту, спричиненого агресією Російської Федерації, імплементація цих норм є критично важливою. Злочини, скоєні на тимчасово окупованих територіях, а також у ході повномасштабного вторгнення, що розпочалося у 2022 році, підпадають під юрисдикцію МКС. Відтак, адаптація КК України до вимог Римського статуту стала необхідною умовою для ефективного розслідування таких діянь на національному рівні, а також для співпраці з МКС у рамках принципу комплементарності, який передбачає, що

МКС діє лише у випадках, коли національні юрисдикції неспроможні або не бажають здійснювати правосуддя.

Одним із ключових аспектів імплементації Римського статуту стало введення до КК України норм, які прямо відповідають визначенням злочинів, передбачених Статутом. Зокрема, до КК України було додано положення, що деталізують склади злочинів геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії. Геноцид, визначений у статті 6 Римського статуту, характеризується діями, спрямованими на повне або часткове знищення національної, етнічної, расової чи релігійної групи. У КК України відповідна норма була уточнена шляхом включення всіх елементів, зазначених у Статуті, зокрема таких діянь, як убивство членів групи, заподіяння серйозних тілесних чи психічних ушкоджень, створення умов, спрямованих на фізичне знищення групи, запобігання народженню дітей у групі чи насильницька передача дітей з однієї групи до іншої. Ці зміни дозволили привести національне визначення геноциду у повну відповідність із міжнародними стандартами, усунувши розбіжності, які раніше ускладнювали кваліфікацію таких злочинів [7].

Злочини проти людяності, передбачені статтею 7 Римського статуту, також отримали відображення в КК України. Ці злочини включають такі діяння, як убивство, винищення, поневолення, депортація, тортури, зґвалтування, переслідування за політичними, релігійними чи іншими ознаками, якщо вони вчиняються в рамках широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення. Внесення відповідних норм до КК України дозволило заповнити прогалину, що раніше існувала в національному законодавстві, де такі діяння часто кваліфікувалися за загальними статтями, що не враховували їхньої специфічної природи. Наприклад, раніше діяння, які могли бути кваліфіковані як злочини проти людяності, розглядалися в рамках статей про умисне вбивство чи катування, що не дозволяло повною мірою відобразити тяжкість і системний характер таких злочинів. Нові норми КК України чітко визначають елементи злочинів проти людяності, включаючи вимогу їхнього вчинення в контексті широкомасштабного або систематичного нападу, що відповідає міжнародним стандартам.

Воєнні злочини, визначені у статті 8 Римського статуту, охоплюють широкий спектр порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених у контексті міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту. До КК України було введено норми, які деталізують такі діяння, як умисне вбивство цивільних осіб, катування, нелюдське поводження, умисне завдання страждань, незаконне знищення майна, напади на цивільні об'єкти, використання заборонених засобів і методів ведення війни, а також вербування дітей до збройних формувань. Особливу увагу приділено уточненню відповідальності

за порушення правил ведення війни, зокрема за використання забороненої зброї, такої як хімічна чи біологічна зброя, а також за напади на об'єкти, що перебувають під захистом міжнародного гуманітарного права, наприклад, госпіталі чи культурні пам'ятки. Ці зміни враховують специфіку збройного конфлікту в Україні, де зафіксовано численні випадки таких порушень, що потребують належної правової кваліфікації.

Злочин агресії, передбачений статтею 8bis Римського статуту, є одним із найскладніших для імплементації в національне законодавство через його політичний і міжнародний характер. Цей злочин визначається як планування, підготовка, ініціювання або здійснення акту агресії, який за своїм характером, тяжкістю та масштабом становить явне порушення Статуту ООН. У КК України відповідна норма була введена для забезпечення можливості притягнення до відповідальності осіб, які беруть участь у плануванні або здійсненні агресії проти України. Включення злочину агресії до КК України дозволяє національним судам розглядати справи, пов'язані з діями вищих посадових осіб, які несуть відповідальність за розв'язання та ведення агресивної війни. Водночас імплементація цієї норми потребує чіткого визначення суб'єктів злочину, оскільки, відповідно до Римського статуту, злочин агресії може бути вчинений лише особами, які мають реальну владу над політичними чи військовими діями держави.

Окрім введення нових складів злочинів, зміни до КК України торкнулися також питань санкцій за міжнародні злочини. Зокрема, було переглянуто підходи до визначення покарань, щоб вони відповідали тяжкості вчинених діянь. Для геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів передбачено суворі санкції, включаючи довічне позбавлення волі, що відображає міжнародну практику покарання за такі злочини. Водночас законодавець врахував необхідність диференціації покарань залежно від ролі особи у вчиненні злочину, ступеня її вини та інших обставин. Це дозволяє забезпечити пропорційність покарання та відповідність принципу індивідуалізації відповідальності.

Ще одним важливим аспектом змін до КК України стало уточнення принципів універсальної юрисдикції. Римський статут передбачає, що держави-учасниці можуть здійснювати юрисдикцію над міжнародними злочинами незалежно від місця їх вчинення чи громадянства винних осіб. У КК України було введено положення, які дозволяють українським судам розглядати справи про міжнародні злочини, вчинені за межами України, якщо вони стосуються громадян України, осіб, які перебувають на її території, або якщо такі злочини мають наслідки для національної безпеки. Це розширює можливості України у боротьбі з безкарністю за міжнародні злочини та сприяє виконанню її зобов'язань як держави-учасниці МКС.

Внесені зміни до КК України також враховують принцип заборони зворотної дії закону в часі (*nul- lum crimen sine lege*). Зокрема, нові норми, що стосуються міжнародних злочинів, застосовуються лише до діянь, вчинених після набрання чинності відповідними змінами. Це відповідає як національним конституційним принципам, так і вимогам статті 22 Римського статуту. Водночас для забезпечення ефективного розслідування злочинів, вчинених до ратифікації, законодавець передбачив можливість кваліфікації таких діянь за аналогічними статтями КК України, що існували раніше, якщо вони охоплюють відповідні елементи злочину.

Імплементация Римського статуту до КК України також мала на меті усунути прогалини у визначенні співучасті, підбурювання та пособництва у вчиненні міжнародних злочинів. Уточнено положення щодо відповідальності за накази, що призводять до вчинення таких злочинів, а також за невжиття заходів для їх запобігання особами, які мають відповідні повноваження. Це особливо актуально для військових командирів та інших посадових осіб, які можуть нести відповідальність за дії своїх підлеглих у рамках концепції командної відповідальності, передбаченої статтею 28 Римського статуту.

Зміни до КК України в контексті імплементації Римського статуту також враховують необхідність забезпечення прав потерпілих від міжнародних злочинів. Зокрема, законодавець передбачив положення, що стосуються компенсації шкоди, завданої такими злочинами, а також захисту прав жертв під час судового розгляду. Це відповідає принципам справедливого правосуддя, закріпленим у Римському статуті, та сприяє реалізації прав потерпілих на відшкодування та реабілітацію [8, с. 113].

Водночас імплементація Римського статуту до КК України зіткнулася з певними викликами. По-перше, адаптація національного законодавства потребувала значних зусиль для узгодження термінології та правових конструкцій, оскільки деякі поняття, такі як «широкомасштабний або систематичний напад» чи «акт агресії», є новими для української правової системи. По-друге, залишається відкритим питання підготовки суддів, прокурорів та слідчих до роботи з новими нормами, що вимагають спеціальних знань у сфері міжнародного кримінального права. По-третє, практичне застосування нових норм потребує створення ефективних механізмів співпраці між національними правоохоронними органами та МКС, що включає обмін інформацією,

передачу доказів і виконання запитів про правову допомогу. У цілому, зміни до КК України, внесені в контексті імплементації Римського статуту, створюють міцну правову основу для притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні міжнародних злочинів. Вони відображають прагнення України виконувати свої міжнародні зобов'язання, а також забезпечити справедливе правосуддя в умовах збройного конфлікту. Водночас успішність імплементації залежить від подальшого вдосконалення законодавства, розвитку правозастосовної практики та підвищення кваліфікації фахівців у сфері міжнародного кримінального права. Ці зміни не лише сприяють гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, але й зміцнюють позиції України як правової держави, здатної ефективно протидіяти найтяжчим злочинам проти людяності та миру.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Імплементация Римського статуту та внесення змін до Кримінального кодексу України є ключовими передумовами формування сучасної системи боротьби з міжнародними злочинами. Це призвело до введення нових складів злочинів, зокрема геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії, які відповідають статтям 5–8 Римського статуту. Вказані зміни посилили відповідність національного законодавства міжнародним нормам, забезпечивши чітке визначення міжнародних злочинів та відповідальність за їх вчинення. Крім того, уточнення кваліфікаційних ознак і санкцій за такі злочини сприяють ефективнішому притягненню винних до відповідальності, що є критично важливим в умовах збройного конфлікту в Україні.

Також імплементація Римського статуту зміцнила правову базу України для боротьби з міжнародними злочинами, підвищила рівень співпраці з МКС та іншими міжнародними інституціями, а також сприяла посиленню захисту прав людини. Водночас повнота імплементації залежить від подальшого вдосконалення законодавства, навчання правоохоронних органів і суддів, а також практичного застосування нових норм.

Таким чином, внесені зміни до КК України та КПК України є важливим кроком до інтеграції України в міжнародну систему кримінальної юстиції. Подальший розвиток правової практики та співпраці з МКС сприятиме ефективному виконанню зобов'язань України за Римським статутом, а також зміцненню її позицій як правової держави.

Література

1. Ахтирська Н.М. Імплементація положень римського статуту в національне законодавство України: політичні зобов'язання та правові шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки: зб. наук. праць / голов. ред. В.М. Стратонов. Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. Вип. 4. С. 42–52. URL: https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/392?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 28.10.2025).*
2. Киричко В.М. Імплементація положень римського статуту міжнародного кримінального суду до Кримінального кодексу України: результати і перспективи. *Вісник асоціації кримінального права України. 2024. Том 2, № 22. С. 1–52 URL: https://vakp.nlu.edu.ua/article/view/315947?utm_source (дата звернення: 28.10.2025).*
3. Репецький С.П. Відповідальність за злочини проти людяності в міжнародному та національному кримінальному законодавстві. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право. 2023. Вип. 16(28). С. 162–168. URL: https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Репецький.pdf?utm_source (дата звернення: 30.10.2025)*
4. Огляд законопроекту 2689, який передбачає кримінальну відповідальність за воєнні злочини в Україні. URL: https://jurfem.com.ua/ohlyad-zakonoproektu-2689-krym-vidpovidalnis-vidpovidalnist-voenni-zlochyny/?utm_source (дата звернення: 30.10.2025)
5. Basysta I., Drozdov O., Drozdova O., Kovtun V., Shulhin S. Social and legal consequences of Ukraine's ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court. *Social & Legal Studios. 2025. Vol. 8, No. 2 P. 262–275. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/SLS_Vol.8_No.2_2025-262-275.pdf?utm_source (дата звернення: 08.11.2025)*
6. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024 р., № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#n2> (дата звернення: 28.10.2024).
7. Пращук С., Чалий М. Проблема ратифікації римського статуту в Україні. *Theoretical and practical aspects of modern scientific research: V International Scientific and Practical Conference. Seoul, South Korea, 2025. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-24.01.2025.023>*
8. Давиденко В.Л., Пахнін М.Л. Сучасний аналіз імплементації римського статуту в українське законодавство. *Європейські перспективи. 2025. № 1. С. 109–117. DOI: <https://doi.org/10.71404/ep.2025.1.16>*

References

1. Akhtyrskaya, N. M. (2023). Implementatsiia polozhen Rymskoho statutu v natsionalne zakonodavstvo Ukrainy: Politychni zoboviazannia ta pravovi shliakhy vyrishennia. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Yurydychni nauky*, (4), 42–52. URL: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/392>
2. Kyrychko, V. M. (2024). Implementatsiia polozhen Rymskoho statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: Rezultaty i perspektyvy. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, 2(22), 1–52. URL: <https://vakp.nlu.edu.ua/article/view/315947>
3. Repetskyi, S. P. (2023). Vidpovidalnist za zlochyny proty liudianosti v mizhnarodnomu ta natsionalnomu kryminalnomu zakonodavstvi. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho. Serii Pravo*, 16(28), 162–168. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Repetskyi.pdf>
4. Ohliad zakonoproektu 2689, yakyy peredbachaie kryminalnu vidpovidalnist za voienni zlochyny v Ukraini. (n.d.). URL: <https://jurfem.com.ua/ohlyad-zakonoproektu-2689-krym-vidpovidalnist-voienno-zlochyny>
5. Basysta, I., Drozdov, O., Drozdova, O., Kovtun, V., & Shulhin, S. (2025). Social and legal consequences of Ukraine's ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court. *Social & Legal Studios*, 8(2), 262–275. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/SLS_Vol.8_No.2_2025-262-275.pdf
6. Zakon Ukrainy № 3909-IX “Pro ratyfikatsiiu Rymskoho statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu ta popravok do noho” vid 21 serpnia 2024 r. (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909x20#n2>
7. Prashchuk, S., & Chalyi, M. (2025). Problema ratyfikatsii Rymskoho statutu v Ukraini. *Theoretical and practical aspects of modern scientific research: V International Scientific and Practical Conference. Seoul, South Korea. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-24.01.2025.023>*
8. Davydenko, V. L., & Pakhnin, M. L. (2025). Suchasnyi analiz implementatsii Rymskoho statutu v ukrainske zakonodavstvo. *Yevropeiski perspektyvy*, (1), 109–117. DOI: <https://doi.org/10.71404/ep.2025.1.16>